

การฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยของเทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย Restoration of Post Flood of Thart Sub-district Municipal, Chiang Kharn District, Loei Province

กัลยา ชุมพล¹ ดอกแก้ว คุรุวาศรี¹ ทศยา สีวัน¹ ธัญญรัตน์ สุพรมอินทร์¹ วารุณี วันทิตร์ชัย¹ กัลยา ยศคำลือ²
E-mail: yaeduca@hotmail.com

บทคัดย่อ

อุทกภัยเป็นภัยธรรมชาติที่ทำให้เกิดความเสียหายต่อมนุษย์ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่จะต้องดูแลช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบอย่างเร่งด่วน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทของเทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยฯ 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยฯ และ 3) แนวทางการป้องกันการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายคือ บุคลากร เทศบาลตำบลธาตุ ผู้นำชุมชนและประชาชนในเขตเทศบาลตำบลธาตุ จำนวน 5 หมู่บ้าน เครื่องมือคือ เอกสาร การสังเกตและสัมภาษณ์ พบว่า (1) วันที่ 2 สิงหาคม 2563 พายุโซนร้อนซินลากูจากอ่าวตังเกี๋ยเข้าสู่ประเทศไทย ส่งผลให้จังหวัดเลยมีฝนตก น้ำป่าไหลหลาก มีน้ำท่วมฉับพลันในหลายพื้นที่ มี 5 หมู่บ้าน รวม 50 ครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบ บุคลากรเทศบาลตำบลธาตุได้สำรวจความเสียหายให้บริการสาธารณสุขจาก สูญเสียทรัพย์สิน บาดเจ็บและตาย และประสานงานขอความช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดเลย (2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยฯ คือ เก็บซากต้นไม้และสิ่งทิ้งที่กีดขวาง ล้างทำความสะอาด ซ่อมแซมบ้านเรือน เก็บพืชผลทางการเกษตรและรักษาอาการบาดเจ็บ มีภาคเอกชนเข้ามาช่วยเหลือ ได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัดเลย และภาคเอกชน (3) แนวทางการป้องกันการเกิดอุทกภัยฯ คือ ปลูกป่าทดแทน ขุดลอกลำห้วย การอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ ให้ความรู้ประชาชนเพื่อสร้างความตระหนักเรื่องอุทกภัยและแนวทางการป้องกันอุทกภัยในพื้นที่

คำสำคัญ: การฟื้นฟู อุทกภัย เทศบาลตำบลธาตุ จังหวัดเลย

Abstract

Floods are natural disaster that causes damage to humans. The local government organization in the area must urgently take care of the affected people. This academic article aims to study: 1) role of Thart Sub-district Municipal Chiang Khan District Loei Province in post-flood recovery 2) participation of people in post-flood rehabilitation and 3) guidelines to prevent flooding in Loei Area. The target group was the manpower of Thart Sub-district Municipal, community leaders and people. The tools were observations and interviews. It was found that (1) On August 2, 2020, Tropical Storm Sin Lagoon from Tonkin Bay entered Thailand. Loei Province has rain flowing jungle water. There were flash floods in many areas. Five villages, including 50 households, were affected. The manpower of Thart Sub-district Municipal surveyed the damage to public services from the loss of property injury and death. Coordinate for assistance from all sectors in Loei Province. (2) Participation of people in post-flood rehabilitation were collect tree debris and debris and wash clean house repair. Collect agricultural crops and heal injuries. The private sector to help: the clergy, Loei Province and the private sector. (3) guidelines to prevent flooding in Loei Area was forest reforestation, dredging creek, conservation of upstream area and set knowledge to raise flood awareness and flood prevention guidelines of people in area.

Keywords: restoration, flood, Thart sub-district municipal, Loei province

ความเป็นมาของปัญหา

เนื่องจากปัจจัยทางธรรมชาติหลายประการทำให้แต่ละภาคของประเทศได้รับปริมาณน้ำฝนไม่เท่ากัน หากพิจารณาในระดับจังหวัด จะพบว่าแม้จะอยู่ในภาคเดียวกัน ก็ได้รับปริมาณน้ำฝนไม่เท่ากัน (จันทวัน เบ็ญจวรรณ, 2550: 1) ในการบริหารจัดการน้ำทั้งในช่วงเกิดอุทกภัย ช่วงปกติ และช่วงที่เกิดภัยแล้ง มีความซับซ้อนและนิยมพัฒนาแบบจำลองขึ้นมาใช้ในการบริหารจัดการน้ำที่จุดสำคัญๆ ในลุ่มน้ำ (ฉลอง เกิดพิทักษ์, 2557: 22-30) และสภาพปัญหาของพื้นที่ชุมชนติดริมแม่น้ำ การเกิดพายุฝน พื้นที่ใกล้น้ำทะเล และพื้นที่ชุมชนที่ไม่ติดริมแม่น้ำ มีการระบายน้ำส่วนเกินในปริมาณมากของพื้นที่ข้างเคียง มีความเสี่ยงต่อการเกิดน้ำท่วม ดังนั้นควรมี

¹ นักศึกษาสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

² อาจารย์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

แนวทางป้องกันตามแบบชุมชน โดยการขุดลอกคลอง การให้ข้อมูลความรู้และข้อมูลสาธารณะ โดยการรณรงค์ และประชาสัมพันธ์ (สุภาวดี เปรมาจิตร, 2559: 1) จากการวิจัยของชัยมงคล มาวิงห์ พบว่าการสร้างพังกั้นน้ำดินตามลำน้ำชีสามารถแก้ไขปัญหาอุทกภัย ในเขตเทศบาลตำบลลุ่มลำชีได้ โดยชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการก่อสร้างพังกั้นน้ำดินตามลำน้ำชี มีการรับรู้ในการแก้ปัญหา อุทกภัยในพื้นที่ได้แบบยั่งยืนและถาวร (ชัยมงคล มาวิงห์, 2557: 3)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 78 กำหนดให้รัฐต้องมีการกระจายอำนาจทางปกครองไปให้ท้องถิ่น เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และแบ่งเบาภารกิจของส่วนกลาง รวมทั้งให้อำนาจแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น (กระทรวงมหาดไทย, 2562: 7) ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย ทั้งหมด จำนวน 101 หน่วยงาน มีหน้าที่ให้บริการสาธารณะประชาชนในพื้นที่ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย, 2562: 2) และส่วนกลางควรสนับสนุน ส่วนท้องถิ่น (สอ.) ให้มีการบริหารรูปแบบพิเศษที่สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ (มานิตา พรรณวดี, 2560: 51) และการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่จะต้องพัฒนาต่อไป ประกอบด้วย สนับสนุนการกระจายอำนาจทางการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับบทบาทภารกิจของราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น ให้ชัดเจน ไม่ซ้ำซ้อน และให้เชื่อมโยงกันและมีการสร้างแรงจูงใจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทำงานดี (ชยุต อุดมเวชวร, 2560: 33)

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดอยู่ชายแดนติดริมแม่น้ำโขงมี 14 อำเภอ ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เคารพสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มีความเชื่อในการปฏิบัติตามฮีตสิบสองคองสิบสี่ (กัลยา ยศคำลือ, 2561: 995 -1060) ซึ่งในพื้นที่จังหวัดเลยเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย วันที่ 2 สิงหาคม 2563 เป็นพายุระดับ 3 โซนร้อนซินลากู (SINLAKU) มาจากประเทศเวียดนาม (สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม) เข้ามาประเทศลาว (สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) เข้าสู่ประเทศไทย เวลา 03.00 น. ส่งผลให้มีฝนตกหนัก เกิดน้ำป่าไหลหลาก น้ำท่วมบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านที่ได้รับความเสียหาย คือ บ้านผากลาง บ้านสงเปือย บ้านผาพอด บ้านห้วยพอด บ้านธาตุ จำนวน 50 ครัวเรือน (เทศบาลตำบลธาตุ, 2563: 12) คณะผู้ศึกษาเป็นนักศึกษาและอาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ตระหนักถึงปัญหาของการป้องกันอุทกภัยและการฟื้นฟูหลังจากการอุทกภัยของเทศบาลธาตุ ซึ่งเป็นหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่และประชาชนในพื้นที่ ตำบลธาตุที่ได้รับผลกระทบ ปี พ.ศ. 2563 หลังเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาตุ จึงสนใจศึกษาเรื่อง การฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยของเทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เพื่อนำข้อมูลเสนอต่อสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย สำนักงานบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเลย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเลย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลธาตุ โรงพยาบาลอำเภอเชียงคาน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเชียงคาน มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางเพื่อป้องกันเกิดอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดเลยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาบทบาทของเทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันการเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

การทบทวนวรรณกรรม

บทบาทของเทศบาล อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 และพระราชบัญญัติกำหนดและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ประกอบด้วย อำนาจหน้าที่ตามมาตรา 50 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 และอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 51 แห่งพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 13) พ.ศ. 2552 (กระทรวงมหาดไทย, 2562, หน้า 238)

กองพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ ข้อ 10 / 1 (6) ส่งเสริมสนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนให้มีส่วนร่วมในการบริหารงานและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ (7) ประสานรวบรวมวิเคราะห์และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณเงินอุดหนุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อประกอบการ จัดทำคำขอ งบประมาณรายจ่ายประจำปีของกรม (ราชกิจจานุเบกษา, 2559, หน้า 34-35) ซึ่งเทศบาลมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562 จำแนกเป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย มาตรา 50 และมาตรา 51 และอำนาจหน้าที่

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 คือ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 แก้ไขเพิ่มเติมถึง (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2562 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลตำบลไว้ เป็น 2 ส่วน ประกอบด้วย มาตรา 50 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบลมีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ 1) รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน 2) ให้มีและบำรุงทางบกและทางน้ำ 3) รักษาความสะอาดของถนน หรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล 4) ป้องกันและระงับโรคติดต่อ 5) ให้มีเครื่องใช้ในการดับเพลิง 6) จัดการ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา ศาสนา และการฝึกอบรม ให้แก่ประชาชน รวมทั้งการจัดการหรือสนับสนุนการดูแลและพัฒนาเด็กเล็ก 7) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ 8) บำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 9) หน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของเทศบาล 10) การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของเทศบาลต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของ ประชาชนโดยใช้วิธีการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล การจัดทำงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง การตรวจสอบ การประเมินผลการปฏิบัติงานและการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับว่าด้วย การนั้น และหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด และ มาตรา 51 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลอาจจัดทำกิจการใด ๆ ในเขตเทศบาล ดังนี้ 1) ให้มีน้ำสะอาดหรือการประปา 2) ให้มีโรงฆ่าสัตว์ 3) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือและท่าข้าม 4) ให้มีสุสานและฌาปนสถาน 5) บำรุงและส่งเสริมการทำมาหากินของราษฎร 6) ให้มีและบำรุงสถานที่ทำการพิทักษ์รักษาคนเจ็บไข้ 7) ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น 8) ให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ 9) เทศพาณิชย์ อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาลมีอำนาจและหน้าที่ ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นด้วยตนเอง ดังนี้ 1) การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง 2) การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ 3) การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม ที่จอดรถ 4) การสาธารณสุขโรคและการก่อสร้างอื่นๆ 5) การสาธารณสุขการ 6) การส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ 7) การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว 9) การจัดการศึกษา 10) การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส 11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น 12) การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 13) การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ 14) การส่งเสริมการกีฬา 15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค สิทธิเสรีภาพของประชาชน 16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น 17) การรักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง 18) การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย 19) การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว การรักษาพยาบาล 20) การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน 21) การควบคุมการเลี้ยงสัตว์ 22) การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์ 23) การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัยโรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ 24) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 25) การผังเมือง 26) การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร 27) การดูแลรักษาที่สาธารณะ 28) การควบคุมอาคาร 29) การป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย 30) การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และ 31) กิจการอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย, 2563: 98) สรุปว่าเทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย จะต้องมอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 มาตรา 50 และมาตรา 50

อุทกภัย พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 4 บัญญัติไว้ว่า “ธารณภัย หมายความว่า อัคคีภัย วาตภัย อุทกภัย ภัยแล้ง โรคระบาดในมนุษย์ โรคระบาดสัตว์น้ำ โรคระบาดสัตว์ การระบาดของศัตรูพืช ตลอดจนภัยต่างๆ อันมีผลกระทบต่อสาธารณสุข ไม่ว่าจะเกิดจากธรรมชาติ มีผู้ทำให้เกิดขึ้น อุบัติเหตุ หรือเหตุอื่นใด ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายของประชาชนหรือความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ” จากบทบัญญัติดังกล่าว อุทกภัย จึงหมายถึง ภัยสาธารณที่เกิดจากน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและร่างกายของประชาชน หรือเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของประชาชนหรือของรัฐ (จันทร์จิรา โพธิ์ทองนาคและสิทธิกร ขวัญดี, 2556: 37) สาเหตุของอุทกภัย ทำให้เกิดน้ำท่วม แบ่งได้ 3 กรณี คือ จากน้ำฟ้า น้ำจากแหล่งเก็บกักน้ำ และน้ำทะเลหนุน น้ำจากน้ำฟ้า (Precipitation) ซึ่งน้ำฟ้า หมายถึง สภาวะของน้ำที่ตกลงมาจากท้องฟ้า อาจจะเป็นลักษณะ ฝน หิมะ ละอองหรือลูกเห็บ โดยทั่วไปแล้วถือว่าฝนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิด อุทกภัย และฝนที่มีปริมาณมากจนทำให้เกิดอุทกภัยได้นั้น มาจากพายุฝน ซึ่งแบ่งเป็น ประเภทใหญ่ๆ ได้ 3 ประเภท คือ 1) พายุฝนฟ้าคะนอง มีลักษณะเป็นลมพัดย้อนไปมา หรือพัดเคลื่อนตัวไปในทิศทางเดียวกัน อาจเกิดจากพายุที่อ่อนตัวและลดความรุนแรงของลมลง หรือเกิดจากหย่อมความกดอากาศต่ำ ร่องความกดอากาศต่ำอาจไม่มีทิศทางที่แน่นอน หากสภาพการณ์แวดล้อมต่างๆ ของการเกิดฝนเหมาะสม ก็จะมีฝนตก มีลมพัด 2) พายุหมุนเขตร

ร้อนต่างๆ เช่น เฮอร์ริเคน ไต้ฝุ่น และไซโคลน ซึ่งล้วนเป็นพายุหมุน ขนาดใหญ่เช่นเดียวกัน และจะเกิดขึ้นหรือเริ่มต้นก่อตัวในทะเล หากเกิดเหนือเส้นศูนย์สูตร จะมีทิศทางการหมุนทวนเข็มนาฬิกา และหากเกิดใต้เส้นศูนย์สูตรจะหมุนตามเข็มนาฬิกา โดยมีชื่อต่างกันตามสถานที่เกิด กล่าวคือ พายุเฮอร์ริเคน (Hurricane) เป็นชื่อเรียกพายุหมุนที่เกิดบริเวณทิศตะวันตกของมหาสมุทร แอตแลนติก เช่น บริเวณฟลอริดา สหรัฐอเมริกา อ่าวเม็กซิโก ทะเลแคริบเบียน เป็นต้น รวมทั้ง มหาสมุทรแปซิฟิกบริเวณชายฝั่งประเทศเม็กซิโก พายุไต้ฝุ่น (Typhoon) เป็นชื่อพายุหมุนที่เกิดทางทิศตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิกเหนือ เช่น บริเวณทะเลจีนใต้ อ่าวไทย อ่าวตังเกี๋ย ประเทศญี่ปุ่น พายุไซโคลน (Cyclone) เป็นชื่อพายุหมุนที่เกิดในมหาสมุทรอินเดียเหนือ เช่น บริเวณ อ่าวเบงกอล ทะเลอาหรับ เป็นต้น แต่ถ้าพายุนี้เกิดบริเวณทะเลติมอร์และทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของประเทศออสเตรเลีย จะเรียกว่า พายุวิลลี-วิลลี (willy-willy) พายุโซนร้อน (Tropical storm) เกิดขึ้นเมื่อพายุเขตร้อนขนาดใหญ่อ่อนกำลังลงขณะ เคลื่อนตัวในทะเล และความเร็วที่จุดศูนย์กลางลดลงเมื่อเคลื่อนเข้าหาฝั่ง พายุดีเปรสชัน (Depression) เกิดขึ้นเมื่อความเร็วลดลงจากพายุโซนร้อน ซึ่งก่อให้เกิด พายุฝนฟ้าคะนอง ธรรมดาหรือฝนตกหนักและ 3) พายุทอร์นาโด (Tornado) เป็นชื่อเรียกพายุหมุนที่เกิดในทวีปอเมริกา มีขนาดเล็กหรือเส้นผ่าศูนย์กลางน้อย แต่หมุนด้วยความเร็วสูง หรือความเร็วที่จุดศูนย์กลางสูง มากกว่าพายุหมุนอื่นๆ ก่อความเสียหายได้รุนแรงในบริเวณที่พัดผ่าน เกิดได้ทั้งบนบก และในทะเล หากเกิดในทะเล จะเรียกว่า นาคเล่นน้ำ (Water spout) บางครั้งอาจเกิดจากกลุ่มเมฆบนท้องฟ้า แต่หมุนตัวย่นลงมาจากท้องฟ้าไม่ถึงพื้นดิน มีรูปร่างเหมือนวงช้าง จึงเรียกกันว่า ลมวงง น้ำท่วมจากแหล่งเก็บกักน้ำหรือระบบควบคุม (Control system) เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ประตูระบายน้ำ ฝายทดน้ำ เนื่องจาก ดังนี้ การระบายน้ำส่วนเกินในปริมาณมาก ที่ออกไปเพื่อให้เกิดความมั่นคงปลอดภัย ต่อแหล่งเก็บกักน้ำดังกล่าว กรณีนี้จะทำให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่ลุ่มสองฝั่งลำน้ำในลักษณะ ค่อยๆ ท่วม ระบบควบคุมมีความผิดพลาด เช่น เขื่อนพัง อ่างเก็บน้ำแตก ประตูระบายน้ำไม่อาจทำหน้าที่ได้ กรณีนี้จะก่อให้เกิดน้ำหลาก มีความรุนแรงมากกว่าน้ำป่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นมากกว่าเช่นกัน น้ำท่วมจากน้ำทะเลหนุนเกิดในพื้นที่อยู่ติดทะเล ลักษณะการท่วมเกิดจากระดับน้ำทะเล ยกตัวสูงในช่วงน้ำขึ้นแล้วท่วมพื้นที่โดยตรง กับน้ำทะเลไหลย้อนเข้าสู่ลำน้ำ เพิ่มระดับน้ำในลำน้ำที่ระบายน้ำจากลุ่มน้ำตอนบนขึ้นไปสูงขึ้นจนเอ่อออกท่วมพื้นที่สองฝั่งเป็นอุปสรรคต่อการระบายน้ำของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว น้ำก็จะยิ่งท่วมเพิ่มอีก (พิมพ์สี นักดนตรี และคณะ, 2556: 1)

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ.2558 เป็นกรอบงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้หน่วยงานทุกภาคส่วนตั้งแต่ระยะก่อนเกิดภัย ขณะเกิดภัย และหลังเกิดภัยอย่างเป็นระบบ มีทิศทางเดียวกันและเสริมกำลังกันอย่างเป็นบูรณาการ สาระสำคัญที่เป็นแม่แบบให้แก่แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดและกรุงเทพมหานคร โดยมีกรอบนโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย 1) พัฒนาและส่งเสริมระบบการป้องกันสาธารณภัย (7 กลยุทธ์) 2) พัฒนาและส่งเสริมระบบการเตรียมความพร้อม (10 กลยุทธ์) 3) พัฒนาการจัดการภัยพิบัติในภาวะฉุกเฉิน (6 กลยุทธ์) 4) พัฒนาระบบฟื้นฟูบูรณะ (6 กลยุทธ์) และ 5) พัฒนาระบบเชื่อมโยงหน่วยงานเครือข่ายทั้งในและต่างประเทศ (5 กลยุทธ์) เน้นการทำงานเชิงรุก เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และเน้นการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 6 และมาตรา 7 ให้มีคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (กปภ.ช.) มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการจัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ และให้ความเห็นชอบแผนก่อนเสนอคณะรัฐมนตรี ฯลฯ และมาตรา 11 ให้ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเป็นหน่วยงานกลางของรัฐในการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติของประเทศ โดยมีอำนาจหน้าที่จัดทำแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ เสนอโดยคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติเพื่อขออนุมัติต่อคณะรัฐมนตรี ฯลฯ มาตรา 15 บัญญัติอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัด) มาตรา 16 บัญญัติสาระสำคัญของแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด ตามมาตรา 12 และสาระสำคัญอื่นๆ มาตรา 18 บัญญัติอำนาจหน้าที่ของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) (รองผู้ว่าราชการจังหวัด) มาตรา 20 บัญญัติอำนาจหน้าที่ของ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) นายกเทศมนตรีหรือนายกเมืองพัทยา (ผู้ว่าราชการท้องถิ่น) มาตรา 20 บัญญัติอำนาจของ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือปลัดเทศบาล หรือปลัดเมืองพัทยา (ผู้ช่วยผู้ว่าราชการท้องถิ่น) (จันทร์จิรา โพธิ์ทองนาคและสิทธิกร ชวีญูดี, 2556: 18)

แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ได้ระบุหน้าที่ด้านภัย พิบัติ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ไว้ 4 ข้อ ได้แก่ 1) เสริมสร้างเครือข่ายด้านการพัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมให้เป็นกลไกเสริมในการทำงานป้องกันสาธารณภัยในระดับชุมชนรากฐาน 2) สนับสนุนปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้ประสบภัยในพื้นที่ประสบภัย 3) ดูแลและช่วยเหลือเด็กกำพร้า คนพิการ ผู้สูงอายุที่ประสบภัย และ 4) วางแผนและฟื้นฟูด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจให้แก่ผู้ประสบภัยและผู้ประสบปัญหาทางสังคม โดยสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดจะทำหน้าที่ประสานงาน ติดตาม ประเมิน และรายงานผล ตามระบบและกลไกบริหารราชการ เพื่อให้เป็นไปตามแผนป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ นโยบายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยกับการพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อผู้ประสบภัยพิบัติในประเทศไทย (กระทรวงมหาดไทย, 2558: 39)

ภาพประกอบที่ 1 หลักการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัย (Disaster Risk Management: DRM)
 ที่มา: กระทรวงมหาดไทย แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ 2558

สรุปรุ เทศบาลตำบลธาตุ เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลตำบลในเขตอำเภอเชียงคน จังหวัดเลย ยกฐานะเป็นเทศบาลขนาดกลาง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2551 ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ลาดเชิงเขา คือภูเขา ภูเขาพอด ภูเขาบ ภูเขาห้วยเฮี้ย ภูเขากลางดง และภูเขาหมา แม่น้ำสายหลักในพื้นที่คือแม่น้ำเลย ห้วยพอด และห้วยหินชา มีหน้าที่ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในพื้นที่มี 16 หมู่บ้าน มีครัวเรือน จำนวน 3,357 ครัวเรือน ประชากร จำนวน 9,795 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม นับถือศาสนาพุทธ นายสมเกียรติ วงษ์ลา นายกเทศมนตรีตำบลธาตุจะต้องปฏิบัติตามแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory) เป็นทฤษฎีทางสังคมศาสตร์ ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมการแสดงออกของบุคคลรอบครัว กลุ่มหรือชุมชนภายในบริบทของสังคมและวัฒนธรรม บทบาทเป็นแนวคิดด้านสังคมวิทยา จิตวิทยา มานุษยวิทยา สำหรับนำมาใช้ในการวิเคราะห์บุคคล ครอบครัว กลุ่มหรือชุมชน เนื่องจากมนุษย์ในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์ การกำหนดบทบาทจึงเปรียบเสมือนการจัดระเบียบของบุคคล สังคมที่จะปฏิบัติต่อกัน มีนักวิชาการให้ความหมายของบทบาทไว้ดังนี้

เลวิงสัน (Levingson, 1964: 101-112) ได้สรุปความหมายของบทบาทไว้ 3 ประการ คือ 1) บทบาท หมายถึงปทัสถาน ความคาดหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่นๆ ที่มีลักษณะในการทำงานเดียวกันซึ่งผูกพันอยู่กับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้ บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปที่การปฏิบัติซึ่งถึงหน้าที่อันควรกระทำ 2) บทบาท หมายถึงความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิดและกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น 3) บทบาท หมายถึงการกระทำของบุคคลแต่ละคนที่สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือแนวทางที่บุคคลพึงกระทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้น

เบอร์โล (Berlo, 1960: 95-113) ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของบทบาทดังนี้ 1) บทบาทที่ถูกกำหนดไว้ (Role Prescriptions) คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง 2) บทบาทที่กระทำจริง (Role Descriptions) คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้นๆ 3) บทบาทที่ถูกคาดหวัง (Role Expectations) คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นๆ ควรกระทำอย่างไร

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ (2550: 63) ได้ให้คำจำกัดความของบทบาทไว้ว่า เป็นแบบแผนของความต้องการ เป้าหมายของความเชื่อ ความรู้สึก ทศนคติ คุณค่าและการกระทำที่สมาชิกในสังคมคาดหวังว่าควรเป็นไปตามลักษณะของชนิดตำแหน่ง ที่มีอยู่หรืออาจกล่าวได้ว่าบทบาท คือพฤติกรรมที่คาดหวังว่าบุคคลที่อยู่ในสถานภาพนั้นควรจะทำหรือปฏิบัติ เช่น บทบาทของพ่อก็คือทำหน้าที่เลี้ยงดูลูกให้เป็นคนดี รู้จักทำมาหากิน เป็นต้น

ทฤษฎีมานุษยนิยม (Humanistic View of Motivation) ความต้องการของมนุษย์ แนวความคิดนี้เป็นของมาสโลว์ (Maslow) ที่ได้อธิบายถึงลำดับความต้องการของมนุษย์ โดยที่ความต้องการจะเป็นตัวกระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมเพื่อไปสู่ความต้องการนั้น ดังนั้นถ้าเข้าใจความต้องการของมนุษย์ก็สามารถอธิบายถึงเรื่องแรงจูงใจของมนุษย์ได้เช่นเดียวกัน นักจิตวิทยาปัจจุบันได้

สรุปองค์ประกอบของแรงจูงใจมี 3 ด้านคือ (1) องค์ประกอบทางด้านกายภาพ (Biological Factor) ในองค์ประกอบด้านนี้จะพิจารณาถึงความต้องการทางกายภาพของมนุษย์ เช่น ความต้องการปัจจัย 4 เพื่อจะดำรงชีวิตอยู่ได้ (2) องค์ประกอบทางการเรียนรู้ (Learned Factor) องค์ประกอบด้านนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากองค์ประกอบข้อ 1 ทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนไม่สามารถได้รับการตอบสนองความต้องการในปริมาณ ชนิดและคุณภาพตามที่ตนเองต้องการ สิ่งแวดล้อมเป็นตัววางเงื่อนไขในการสร้างแรงจูงใจของมนุษย์ (3) องค์ประกอบทางด้านความคิด (Cognitive Factor) ประเภทของแรงจูงใจ นักจิตวิทยาได้แบ่งลักษณะของแรงจูงใจออกเป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้ กลุ่มที่ 1 แรงจูงใจฉับพลัน (Aroused Motive) คือ แรงจูงใจที่กระตุ้นให้มนุษย์แสดงพฤติกรรม ออกมาทันทีทันใด แรงจูงใจสะสม (Motivational Disposition หรือ Latent Motive) คือแรงจูงใจที่มีอยู่แต่ไม่ได้แสดงออกทันที จะค่อยๆ เก็บสะสมไว้รอการแสดงออกในเวลา ใดเวลาหนึ่ง กลุ่มที่ 2 แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motive) คือ แรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งเร้าภายในตัวของบุคคลผู้นั้นแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motive) คือแรงจูงใจที่ได้รับอิทธิพลมาจากสิ่งเร้าภายนอกและกลุ่มที่ 3 แรงจูงใจปฐมภูมิ (Primary Motive) คือแรงจูงใจอันเนื่องมาจากความต้องการที่เห็นพื้นฐานทางร่างกาย เช่น ความหิว, กระจาย แรงจูงใจทุติยภูมิ (Secondary Motive) คือ แรงจูงใจที่เป็นผลต่อเนื่องมาจากแรงจูงใจขั้นปฐมภูมิ (Herzberg, 1959: 224) สรุปการเกิดอุทกภัยผู้ได้รับผลกระทบมีความต้องการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานเพื่อให้การดำรงชีวิตเข้าสู่ภาวะปกติ

ทฤษฎีการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมหมายถึง การทำงานร่วมกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ด้วยความร่วมมือร่วมใจโดยกระทำการดังกล่าว ถูกจัดหะและเหมาะสมกับทั้งกระทำการงานดังกล่าวด้วยความรู้สึกผูกพันให้ประจักษ์ว่าเชื่อถือได้แสดงว่าเรามีส่วนร่วมเป็นผลของความร่วมมือร่วมใจการประสานงานและความรับผิดชอบ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์, 2537: 34) ลักษณะการมีส่วนร่วมกล่าวถึงเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมว่าจะต้องประกอบ ด้วยปัจจัยต่างๆ อย่างน้อย 3 ประการ คือประชาชนต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมและประชาชนต้องเต็มที่จะมีส่วนร่วม ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไข 5 ประการ คือประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมกิจกรรมและร่วมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปผลตอบแทนที่เขาประเมินจะได้รับประชาชนต้องมีความสนใจที่จะสัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้นประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานการณ์ทางสังคม หากจะมีส่วนร่วม (จรรยา กลิ่นอุดม, 2547: 1) สรุปหลังการเกิดอุทกภัย ประชาชนที่ได้รับผลกระทบและทุกภาคส่วนในจังหวัดเลยจะต้องมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบอย่างเร่งด่วน

ทฤษฎีการยอมรับของโรเจอร์ กล่าวว่าการยอมรับเป็นกระบวนการทางจิตใจของแต่ละคนที่เริ่มตั้งแต่การรับรู้ข่าวสารไปถึงการยอมรับอย่างเต็มที่โดยเปิดเผย ซึ่งกระบวนการยอมรับมี 5 ขั้นตอนคือ (1) ขั้นรับทราบ (Awareness stage) เป็นการเริ่มต้นที่บุคคลได้รับทราบแนวคิดใหม่ๆ (2) ขั้นสนใจ (Interest stage) เป็นขั้นที่บุคคลเกิดความสนใจในข้อมูลข่าวสารนั้น จึงมีการแสวงหาข่าวสารและรายละเอียดเพิ่มเติม (3) ขั้นไตร่ตรองและขั้นประเมิน (Evaluation stage) เป็นขั้นที่บุคคลเกิดความสนใจจนถึงระดับหนึ่งที่จะไตร่ตรองหรือประเมินโดยเทียบกับประสบการณ์หรือความรู้ของตน (4) ขั้นลองทำ (Trial stage) โดยการลองทำตามว่าจะเกิดผลอย่างไร และ (5) ขั้นยอมรับหรือนำไปใช้ (Adoption) ขั้นนี้มักเกิดขึ้นหลังจากได้มีการลองทำและประสบผลดีเป็นที่ประจักษ์แล้วนั้นๆ แต่การตั้งถิ่นฐานแบบนี้จะมีศูนย์กลางรวมร่วมกัน (Roger, 2005: 629-633) สรุปหลังการเกิดอุทกภัยหน่วยงานภาครัฐส่วนท้องถิ่นทุกภาคส่วนในจังหวัดเลยจะต้องยอมรับและหาแนวทางวางแผนป้องกันโดยการทดลองปลูกป่าต้นน้ำและฟื้นฟูพื้นที่ทำการเกษตร 5 หมู่บ้าน

ทฤษฎีว่าด้วยการรับรู้และการจำสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ทฤษฎีการรับรู้ เป็นกระบวนการรับรู้ซึ่งบุคคลได้รับจากสิ่งรอบตัวแล้วส่งผ่านไปที่สมองและเกิดการตีความหมายของการรู้สึกสัมผัสที่ได้รับจากสิ่งใดสิ่งหนึ่งและแปลความหมายเป็นความเข้าใจในสาระที่แตกต่างกันได้ขึ้นอยู่กับความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เดิมของบุคคลนั้นสังคมความเชื่อเจตคติความคาดหวังและสภาวะจิตใจของแต่ละบุคคลแตกต่างกันออกไป จึงทำให้การรับรู้และตีความหมายแตกต่างกันออกไป เช่น ทฤษฎีการรับรู้ภาพ (Perception Theories of Visual Communication) คือการรับรู้ภาพประกอบที่เกิดขึ้นอยู่ทุกวันในชีวิตประจำวันด้วยความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งต่างๆ การรับรู้จะเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้สิ่งใหม่ เพราะถ้าเราสามารถจดจำสิ่งนั้นๆ ได้จะช่วยให้การเรียนรู้สิ่งใหม่ได้และสามารถรับรู้ได้ด้วยการรู้สึกได้รวมทั้งจะช่วยให้เราสามารถเลือกใช้เพื่อสื่อความหมายได้ดี ส่วนการรับรู้สภาพแวดล้อมของมนุษย์ เป็นแนวความคิดเชิงนามธรรมที่สัมพันธ์กับมนุษย์พฤติกรรมและสภาพแวดล้อมทางกายภาพการรับรู้เป็นตัวกำหนดที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันและเกิดความเปลี่ยนแปลงไปโดยกระบวนการทางพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้ 3 แบบคือ 1) กระบวนการรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการรับข่าวสารผ่านทางประสาทสัมผัสทำให้เกิด ความรู้สึก 2) กระบวนการรู้ (Cognition) เป็นกระบวนการที่ทางจิตได้เรียนรู้จดจำและคิดพัฒนาการเป็นกระบวนการทางปัญญาที่มีการตอบสนองทางอารมณ์และ 3) กระบวนการเกิดพฤติกรรมในสภาพแวดล้อม (Spatial behavior) เป็นกระบวนการที่มนุษย์มีการกระทำสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมซึ่งเป็นพฤติกรรมภายนอก ดังนั้นเมื่อมนุษย์มีการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมแล้วมนุษย์ย่อมเกิดความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เช่น

ความสัมพันธ์ทางการผสมรวมกันทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดการรวมกันเป็นหนึ่งเดียวของสังคมที่สะท้อนมาจากระบบคุณค่าของวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกันโดยที่ระบบคุณค่าที่ยึดถือกันนั้นมาแตกต่างกันมาก (วิลล สติร์ทริยางกูร, 2541: 7-31) สรุปหลังการเกิดอุทกภัยชุมชนได้รับรู้ถึงภัยธรรมชาติ ดังนั้นจะต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการตัดไม้ทำลายป่า เพราะป่าจะช่วยดูดซับน้ำ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มนุษย์ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (Theory of Reasoned Action) Fishbein and Ajzen (1975: 25) บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า การที่บุคคลจะลงมือปฏิบัติอะไรก็ตามจะต้องมีความตั้งใจใฝ่พฤติกรรมนำมาก่อน ความตั้งใจมีอิทธิพลมาจากเจตคติที่มีต่อพฤติกรรมนั้นและการรับรู้บรรทัดฐานทางสังคมที่บุคคลนั้นให้การเชื่อถือ ในขณะที่ความตั้งใจกระทำ พฤติกรรมยังขึ้นกับความเชื่อในความสามารถของตนเองว่าจะสามารถทำพฤติกรรมนั้นได้สำเร็จหรือไม่ และรวมถึงการคาดหวังในผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมนั้นๆ ทฤษฎีนี้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในโครงการ ทางสุขภาพต่างๆ เช่น โครงการทันตสุขภาพ โครงการที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ การขยายและสารเสพติด การใช้เข็มชั้ตนิรภัย การคุมกำเนิด เป็นต้น อย่างไรก็ตามได้มีนักวิชาการตั้งข้อสังเกตว่า แนวคิดทฤษฎีนี้เน้นปัจจัยหรือตัวแปรที่ ส่งผลต่อพฤติกรรมเฉพาะ ปัจจัยภายในตัวบุคคล ได้แก่ เจตคติ แต่ในความเป็นจริงการปฏิบัติพฤติกรรมยังขึ้นกับปัจจัยภายนอกอื่นๆ และหากพฤติกรรมสุขภาพประกอบที่ตั้งใจปฏิบัติเป็นพฤติกรรมง่ายๆ เช่น ตั้งใจว่าจะแปรงฟันหลังรับประทานอาหารทุกครั้ง หากอยู่ที่บ้านหรือที่ทำงานก็สามารถทำได้ทันที แต่หากเป็นการรับประทานขณะเดินทาง เช่น โดยสารรถไฟหรือรถยนต์ก็ไม่สามารถทำได้ตามที่ตั้งใจไว้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าพฤติกรรมสุขภาพบางอย่างอาจไม่ได้ขึ้นอยู่กับเจตคติแต่เพียงอย่างเดียว และบริบทหรือความเหมาะสมของสถานการณ์ต่างๆ ก็เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้อง ลักษณะการควบคุมพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลเพื่อให้เป็นไปตามที่ต้องการ จึงมีทั้งที่ควบคุมได้บางส่วน ควบคุมได้ทั้งหมด และควบคุมไม่ได้

ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาท่วมอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตามแนวทางการบริหาร จัดการด้านน้ำท่วม ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงตระหนักถึงภัยที่ร้ายแรงของวิกฤติน้ำท่วม ตัวอย่างเช่น การเร่งระบายน้ำออกสู่ทะเล โดยผ่านแนวคลองทางฝั่งตะวันออกของกรุงเทพมหานคร ให้มีพื้นที่สีเขียวเพื่อกันการขยายตัวของเมืองและเพื่อแปรสภาพให้เป็นทางระบายน้ำเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก โครงการแก้มลิง คือ การจัดให้มีสถานที่เก็บกักน้ำตามจุดต่างๆ ในกรุงเทพมหานคร เพื่อทำหน้าที่เป็นบึงพักน้ำให้หน้าน้ำ โดยรองรับน้ำฝนไว้ชั่วคราว ก่อนที่จะระบายลงทางระบายน้ำสาธารณะ ฉะนั้น เมื่อฝนตกน้ำฝนจึงไม่ไหลลงสู่ทางระบายน้ำในทันที แต่จะถูกขังไว้ในพื้นที่พักน้ำรอเวลาให้คลองต่างๆ ซึ่งเป็น ทางระบายน้ำหลักพร้อมน้ำพาจะรับน้ำได้ จึงค่อยๆ ระบายน้ำ เป็นการช่วยลดปัญหาน้ำท่วมขังได้ สรุปได้ว่า การบริหารจัดการน้ำตามแนวพระราชดำริเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาอุทกภัยและภัยแล้ง (ปราโมทย์ ไม้มืด, 2558: 25) สรุปหลังการเกิดอุทกภัยชุมชนบ้านธาตุควรปลูกป่าทดแทนและอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ และควรขุดลอกคลองเพื่อให้มีพื้นที่เก็บกักน้ำ

สรุปผลการศึกษา

1. บทบาทของเทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลยในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย วันที่ 2 สิงหาคม 2563 พายุระดับ 3 โชนร้อน ซินลากู (SINLAKU) ที่ประเทศเวียดนาม (สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม) เข้ามาประเทศไทย เวลา 03.00 น. ส่งผลให้มีฝนตกหนักเกิดน้ำป่าไหลหลากท่วมบริเวณหมู่บ้าน ซึ่งหมู่บ้านได้รับความเสียหาย คือ บ้านผากลาง บ้านสงเปือย บ้านผาพอด บ้านห้วยพอด บ้านธาตุ จำนวน 50 ครัวเรือน บทบาทของเทศบาลตำบลธาตุ เบื้องต้นสำรวจความเสียหายของประชาชนอย่างเร่งด่วน เช่น อาคารบ้านเรือน โรงเรียนและสิ่งก่อสร้าง ผลผลิตทางการเกษตร และสัตว์สูญหาย การสื่อสารออนไลน์ไม่เสถียร เส้นทางคมนาคมถูกตัดขาดเป็นช่วงๆ ในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาตุ อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และประสานงานขอความช่วยเหลือจากทุกภาคส่วนในจังหวัดเลย เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ เช่น การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุไม้หรือสิ่งของกระแทก โรคน้ำกัดเท้า โรคทางเดินอาหาร โรคระบาดหลังน้ำท่วม จมน้ำเสียชีวิต สุขภาพจิตเสื่อม สูญเสียทรัพย์สิน ขาดรายได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจครัวเรือน จังหวัดเลย เทศบาลเมืองเลย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลธาตุ โรงพยาบาลเชียงคาน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเชียงคานดูแลสุขภาพเบื้องต้น กาชชาตจังหวัดเลย มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ภาพประกอบที่ 2 บุคลากรเทศบาลตำบลธาดาส่งเสริมความเสียหายและช่วยเหลือเบื้องต้น
 ที่มา: เทศบาลตำบลธาดา

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาดา อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการฟื้นฟูหลังเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาดา อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ชาวบ้านและบุคลากรเทศบาลตำบลธาดา ช่วยกันเก็บซากต้นไม้ สิ่งที่หักพัง ล้างทำความสะอาดบ้านเรือนที่ถูกน้ำท่วมซึ่งมีดินโคลน เศษไม้ และสิ่งปฏิกูลต่างที่มากับน้ำ การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนได้แก่ คณะสงฆ์จังหวัดเลย มูลนิธิ คณะอ็อฟโรส ดีเจดุมิและดีเจอิ่ง สารคามออนทัวร์ และ เชียงแพ้วสกลนคร เป็นต้น

ภาพประกอบที่ 3 การประสานขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคเอกชน
 ที่มา: เทศบาลตำบลธาดา

3. แนวทางการป้องกันการเกิดอุทกภัยในพื้นที่เทศบาลตำบลธาดา อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เนื่องจากสาเหตุของการเกิดน้ำท่วม ลักษณะพื้นที่ลุ่มเชิงเขา มีแหล่งน้ำที่เป็นแม่น้ำเลย และลำห้วย การตัดไม้ทำลายป่าเพื่อทำการเกษตร ทำให้ป่าต้นน้ำลดลง ไม่มีต้นไม้ยืนต้นที่จะช่วยยึดหน้าดินและดูดซับน้ำเมื่อเกิดฝนตก ควรปลูกพืชมงคลและอนุรักษ์พื้นที่ต้นน้ำ ปัญหาลำห้วยต้นเขิน เงินไม่สามารถรองรับน้ำจำนวนมากได้ ควรขุดลอกคลองเพื่อให้มีพื้นที่เก็บกักน้ำ ดังนั้นเทศบาลตำบลธาดาควรจัดกิจกรรมและสร้างความตระหนักถึงเรื่อง อุทกภัยให้กับประชาชน เพื่อหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาในระยะยาว โดยความเข้มแข็งให้กับชุมชน ร่วมคิด ร่วมสร้าง เนื่องจากการสร้างแนวทางการป้องกันอุทกภัย จำเป็นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความตระหนักและเข้าใจถึงแนวทางการป้องกันของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำบทความวิชาการไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ คือ 1) จังหวัดเลยควรบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่นสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดเลยปกครองจังหวัดเลยและสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย หาแนวทางการป้องกันอุทกภัยในตำบลอื่นๆ ของจังหวัดเลยที่เคยได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติเพราะอาจเกิดซ้ำได้ถ้าไม่มีมาตรการป้องกัน 2) สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดเลยควรให้ความรู้ประชาชนเรื่องการไม่ทำสิ่งก่อสร้างลู่ทางระบายน้ำสะพานข้ามแม่น้ำ สร้างขวางทางน้ำในพื้นที่ชุมชนติดริมแม่น้ำที่มีความลุ่มต่ำ ซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยซ้ำ 3) องค์การบริหารส่วนจังหวัดเลย จะต้องมีการประชาสัมพันธ์ รมรงค์ให้ประชาชนมีความตื่นตัว มีการเตรียมความพร้อมอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ปี เช่น จัดอบรมตัวแทนแต่ละครัวเรือนเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับอุทกภัย และ 4) มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ควรให้บริการวิชาการความรู้เรื่องการป้องกันอุทกภัยในพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป คือ (1) ควรศึกษาแบบผสมศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางการป้องกันอุทกภัยของตำบลอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการป้องกันอุทกภัยในจังหวัดเลย และ (2) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่องปัญหาและอุปสรรคการป้องกันอุทกภัยในพื้นที่จังหวัดเลยทุกอำเภอ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงมหาดไทย. (2558). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. กรุงเทพฯ: กรมป้องกัน และบรรเทาสาธารณภัย.
- กระทรวงมหาดไทย. (2562). การถ่ายโอนภารกิจเกี่ยวกับงานด้านสาธารณสุขให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กองสาธารณสุขท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- กัลยา ยศคำลือ. (2561). เยาวชนลุ่มน้ำโขงจังหวัดเลยใส่ใจวัฒนธรรมท้องถิ่น. การประชุมวิชาการระดับชาติ พื้นที่โขง ซี มูล ครั้งที่ 3 “ถอดรื้อพรมแดนความรู้: ความท้าทายของสหวิทยาการในการพัฒนาท้องถิ่น โขง ซี มูล. วันที่ 25-26 ตุลาคม 2561 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, หน้า 995 -1060.
- จริยา กลิ่นอุดม. (2547). การมีส่วนร่วมของสตรีในกิจกรรมการปกครองท้องถิ่น เทศบาลคลองตำหรุ จังหวัดชลบุรี. ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จันทวัน เบ็ญจวรรณ. (2550). ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. <<http://human.tru.ac.th/>> (สืบค้นเมื่อ 19 ธันวาคม 2563).
- ฉลอง เกิดพิทักษ์. (2557). การศึกษาอย่างเป็นระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาด้วยแบบจำลอง. วารสารวิศวกรรมศาสตร์, 27(88), 22-30.
- ชยุต อุดมเวชชกร. (2560). บทบาท ภารกิจในการดำเนินงานด้านสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ. กรุงเทพฯ: ประชุมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ระบบบริการปฐมภูมิ 4.0 พ.ศ. 2560–2579 อย่างบูรณาการ.
- ชัยมงคล มาสิงห์. (2557). ความพึงพอใจในการก่อสร้างผนังกันหน้าดินตามลำน้ำชีเพื่อแก้ไขปัญหาอุทกภัย เขตเทศบาลตำบลลุ่มลำชี อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ. หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานก่อสร้างและสาธารณูปโภค มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- เทศบาลตำบลธาตุ. (2563). ข้อมูลการเกิดอุทกภัยและการบริการสาธารณะ. เลย: สำนักปลัดเทศบาลตำบลธาตุ.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (2527). แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.
- ปราโมทย์ ไ้มักลัด. (2558). แนวทางการป้องกันปัญหาอุทกภัยตามแนวพระราชดำริ. ม.ป.ท.
- พิมพ์สี นกคนตรี พองฝน ปานจิ้น รัตนาภรณ์ ขาวเรือง เสาวนีย์ จินสีง และอรพิน โคจิจุล. (2556). ปัญหาอุทกภัย. ม.ป.ท.
- มานิตา พรหมวดี. (2560). ยุทธศาสตร์บริหารเป็นเลิศด้วยธรรมาภิบาล. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชติ. (2550). สังคมวิทยา. สงขลา: ไทยนำ.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2559). กฎกระทรวง. กรุงเทพฯ: แบ่งส่วนราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น พ.ศ. 2559 เล่มที่ 133 ตอนที่ 6 ก, หน้า 34-35.
- วิมล สิทธิทรายกูร. (2541). พฤติกรรมมนุษย์กับสภาพแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย. (2562). องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย. เลย: ฝ่ายบริหาร.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย. (2563). ข้อมูลส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเลย. เลย: ฝ่ายบริหาร.
- สุภาวดี เปรมจิตร์. (2559). สภาพปัญหา สาเหตุและแนวทางการป้องกันอุทกภัยของตำบลบางยาง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการบริหารทั่วไป วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Berlo, David K. (1960). *The Process of Communication: An Introduction to Theory and Practice*. New York: Holt, Rinehart & Winston, 1960.
- Fishbein and Ajzen. 1975. *Belief Attitude Intention and Behavior: An Introduction to theory and Research*. Mass: Addison-Wesley.
- Herzberg, Frederoc and Block Snyderman. (1959). *The Motivation of Work (2nded)*. New York: John Wiley Andersons Inc.
- Levinson, D. (1964). *Role, personality and social structure*. New York: McMillan.
- Rogers, J. (2005). *Aspiring to leadership—identifying teacher-leaders*. *Medical Teacher*, 27(7), p 629-633.